

ENGEL.

Heel Kampen kende Engel. Hij liep eenigszins voorovergebogen. Bij klimmenden leeftijd bogen zijn neus en zijn kin zich naar elkander toe, en zijn gladgeschoren gezicht schrompelde kleiner. Zijn lakensche pet zakte wat dieper op zijn hoofd. Hij ging steeds in zijn vest, waaruit blauwgestreepte hemdsmouwen staken. Hij droeg klompen en een donker blauw voorschootje.

Hij was van het Kamp van Zeist overgeplaatst naar Kampen als subsistent bij het Instructie-Bataljon en was de oppasser of bediende bij de Officierstafel in de Buiten-Nieuwstraat. Hij was afkomstig uit Brabant en de zachte spraak van dat gewest heeft hij altijd behouden, maar hij vermengde die langzamerhand met het Kampersch dialect, zoodat hij een taaltje apart sprak waarvan een groote bekoring uitging. Hij was een trouw en geloovig kerkganger, maar kon toch met smaak een Brabantsch grapje over de „pestoors” vertellen. Nog hoor ik hem tegen mij als heel klein jongetje zeggen: „Ge hebt zulke dikke kuiten, jongeneer, ge lijkt den pestoor wel!” De geestelijken droegen toenmaals een korten broek en zwarte kousen.

Toen Engel den militairen dienst verliet, hetgeen in ongeveer 1860 moet geweest zijn, trad hij in dien van mijn vader. Van dat oogenblik werd hij mijn vaders trouwe hulp en beste vriend. Dat is hij gebleven tot aan zijn dood.

Na het huwelijk van mijn vader vatte hij een groote genegenheid en vereering voor mijne moeder op, en niets was hem te veel als hij haar maar van dienst kon zijn bij de vele huishoudelijke beslommeringen. En hoe zou de slacht en de in-

making der wintervoorraden hebben kunnen verlopen zonder zijn hulp en bijstand? Hoe voortvarend en bedrijvig was hij dan bij die gewichtige gebeurtenissen. In 1892 bewees hij haar zijn laatsten weemoedigen dienst: hij hielp mede de baar naar buiten te dragen en in de zwarte lijkkoets te plaatsen.

Werd de turf voor het komende koude jaargetijde ingeslagen, dan zat Engel op een krukje aan den waterkant en zette bij iederen zak, die uit het schip van Diepenveen gedragen werd, een streepje op een lei: vier streepjes recht op en het vijfde er dwars doorheen.

In mijns vaders zaak was hij diens rechter hand. Het boek hetwelk hij houden moest was betrouwbaar als kwam het van de Nederlandsche Bank. Alleen mijn vader en hij konden het lezen. Tusschen elke twee bladen was een halve zandkoker leeggestrooid.

Geen muziekkuitvoering in de Buiten-Societeit, geen partij of feestmaaltijd kon er in Kampen plaats vinden of Engel was er bij als bediende. Hij was dan in zijn element, want iedereen mocht hem graag.

Voor zijn talrijk gezin was hij een voorbeeldig huisvader. Ik herinner mij hoe zij allen op iederen Paasch-Zondag bij ons op bezoek kwamen, keurig netjes aangekleed, de meisjes met helderwitte schorten. Langzamerhand hield dit op, naarmate de kinderen groot werden en de wereld in gingen.

Lang voor mijne geboorte ging Engel bij mijn vader weg! De pastoor had hem een betere betrekking bezorgd. Twee jaren hield hij het daar uit, maar toen ging hij den pastoor zeggen, dat hij naar mijn vader en moeder terug moest gaan. Naderhand, als het aantal zijner dienstjaren ter sprake kwam, rekende hij steeds die twee jaren mede, als ware hij nooit weg geweest. Daar mocht nimmer over gesproken worden.

Hij had een ijzeren gezondheid. Ik herinner mij, dat ik eens

tegen hem zeide: „Dag Engel; hoe gaat het er mee?” „Och, dat gaot wel jongeneer”, antwoordde hij, „skoons, in acht en vaiftig, in de kamp van Zaist, 'k zegen teugen d'n luitnant, 'k geloove zeker as dat 'k de koors heb. Nou, zeg d'n luitnant, gao-de maor gauw weg, en kruip in bed, en zie-de dat ge kamillen drinkt. Nou, dat ielp ook en dat was ook veur 't laost.”

Iederen avond als wij aan tafel zaten bij het middagmaal, ging op de minuut af ter zelfde ure de deur open en stak Engel zijn hoofd naar binnen: „Smakelijk eten. Hedde ge ook nog wat, meneer?”

„Neen, dank je wel Engel.”

„Goen avend saam!”

Van mijn prilste jeugd af, herinner ik mij dit regelmatig wederkeerend tooneeltje.

Als de kippen ophielden met leggen, of de haan oud werd, en het beter geacht werd hen te braden in stede van te voederen, was het Engels taak een einde aan hun leven te maken. Ik zie hem nog, hoe hij eens op een zomermorgen, met den haan onder zijn arm, dien hij met moeite had weten te vatten, en die nu groot misbaar bleef maken als vermoedde hij wat er gebeuren zou, het plaatsje achter ons huis over ging, en het schreeuwende beest gemoedelijkjes en goedhartig troostend toevoegde: „Nou, old oe maor koeste, 't zal nog wel meevallen.”

Hij was evenals mijn vader een hartstochtelijk hengelaar. En geregeld gingen zij er met zijn beidjes op uit; ook nog toen zij reeds alle twee oudjes geworden waren. Zij zaten dan samen in een bootje bij den Kattenkop, het Herkenhoofd, of stroomafwaarts bij een der kribben, of wel zij togen naar een of andere wetering. Beiden genoten zij dan van zoo'n dag buiten.

Gedurende vele jaren kende mijn vader hem een pensioen toe. Aandoenlijk erkentelijk was hij daarvoor. „Och meneer”, placht hij te zeggen, „zulke patroons zijn er niet velen, en ik kan er u niet voor beloonen; maar daar is er Eén die dat beter kan dan ik, en Die zal dat zeker doen.”

Toen ik op zeer jeugdigen leeftijd, in Maart 1894, de wijde wereld in toog, en naar China vertrok, was Engel een van het kleine troepje dat mij naar het station bracht en daar bleef staan wuiven, tot dat de trein de bocht nam en ik mijn vaderstadje uit het gezicht verloor. Hoe helder staat mij dat ernstige oogenblik voor den geest.

Een kleine kwart eeuw later, toen ik weer eens in Kampen kwam, waren Engel en mijn vader alle twee oude menschen geworden, beiden ver in hun tachtiger jaren.

Engel lag in het ziekenhuis. Hij kreeg tranen in de oogen toen ik zijn kamer betrad; hij wist dat hij die nimmer meer bij leven zoude verlaten. Wij spraken veel samen over vervlogen tijden, over zijn gezin, en over veel lief en leed dat hij met ons huisgezin gedeeld had. Op eens richtte hij zich half op van zijn legerstede, en terwijl zijn peinzende blik geruimen tijd door het venster tuurde, naar buiten over de groene velden naar de hooge boomen in de verte aan den horizon, zeide hij: „Ziede ge die slois daar, meneer Willem, doar bij die boomen daorgunder? Daar hebben meneer uw vader en ik heel wat baarsjes gevangen. 't Was d'r goed visschen daor.” Hij liet zijn hoofd weer zakken in het kussen en sloot een oogenblik zijn oogen. Zag hij zich zelf weder als een jongen krachtigen man? Genoot hij nog eens van hetgeen het leven, ondanks zijn vele moeilijkheden, hem geschonken had? Ik stond op en reikte hem de hand, en dankte hem voor alles wat hij geweest was en gedaan had. „God zegene u, meneer Willem” waren zijne laatste woorden tot mij.

Mijn vader, die ook niet meer de voordeur uit kon gaan doch zijn kamer moest houden, huurde toch nog een rijtuig bij Van der Weerd en bezocht zijn trouwen vriend . . . voor het laatst. Wat een roerend afscheid moet dat tusschen die twee oudjes in het ziekenhuis geweest zijn.

Niet lang daarna zijn beiden de eeuwige rust ingegaan.

Zijn eigenlijke naam was niet Engel, zooals de geheele stad hem kende, maar Jan van Engelen.

Hij ligt op het Roomsche kerkhof begraven.

„Requiem aeternam dona eis, Domine,
Et lux perpetua luceat eis . . .”

Route de Fréjus.
Cannes, April 1938.

W. J. OUDENDIJK.
